

ישעיהו פרק כז

(א) ביום ההוא יפק'ד יד' נד בחרבו הקשה הגדולה והחזקה על לוי'תן נחש ברת ועל לוי'תן נחש עקלתון וקרג את התנין אשר בים:

רש"י ישעיהו פרק כז פסוק א

על לוי'תן נחש בריח וגו' - ת"י על מלכא דאתרברב כפרעה מלכא קדמאה ועל מלכא דאתגאי כסנחרב מלכא תנינא, בריח ל' פשוט כבריח הזה לפי שהוא ראשון:

עקלתון - לשון כפול לפי שהוא שני ואומר אני לפי שאלו שלש אומות חשובות מצרים אשור לכך אמר על אלו כמו שאמר בסוף הענין ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים:

לוי'תן נחש בריח - הוא מצרים

לוי'תן נחש עקלתון - הוא אשור:

והרג את התנין אשר בים - היא יושבת בלב ימים וכן כתיים קרויים איי הים:

רד"ק ישעיהו פרק כז פסוק א

ביום ההוא - הקשה הגדולה והחזקה, הכפל לחזק כריתת החרב בגוים שלא היתה כמוה, וכל זה במלחמת גוג ומגוג כמו שפירשנו, ולוי'תן שזכר הוא משל על מלכי העכו"ם החזקים, ולוי'תן הוא הדג הגדול אשר בים, ויקרא גם כן תנין, כי כן כתוב ויברא אלהים את התנינים הגדולים, לפיכך המשיל העכו"ם הגדולים בלוי'תן ותנין, והתנין הוא הנחש, ומה שאמר בריח ואמר עקלתון כאלו היה מבריח הים מן הקצ' אל הקצה מרוב גדלו ובמקומות מעקל עצמו מרוב ארכו לפיכך נקרא עקלתון, ומה שאמר לוי'תן לוי'תן תנין שלשה רמז למלכות אדום וישמעאל ומלכות ההודיי' שלישי וי"מ נחש בריח התלי שהוא מבריח מן הקצה אל הקצה גם הוא עקלתון, ועליו נאמר חוללה ידו נחש בריח, ולפירוש הזה גם כן הוא משל על גדולי העכו"ם, וכן הוא בפרקי דרבי אליעזר התלי מניד המאורות ונטוי מן הקצה אל הקצה כבריח נחש עקלתון:

מצודת דוד ישעיהו פרק כז פסוק א

על לוי'תן נחש בריח - הוא משל על ישמעאל שהוא מבריח ברוב הישוב מהקצה אל הקצה כמו הלוי'תן שמבריח את הים מהקצה אל הקצה:

ועל לוי'תן נחש עקלתון - הוא משל על שהוא מעוקל במעשיו כמו הלוי'תן שבעבור רוב ארכו מעקל עצמו במקומות מהים:

התנין אשר בים - הוא משל על יתר האומות השוכנים באיי הים שאינם לא מאמונתם ולא מהמונם:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף עד עמוד ב

(בראשית א') "ויברא אלהים את התנינים הגדולים" - הכא תרגימו: ארזילי דימא. ר' יוחנן אמר: זה לויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון, שנאמר: (ישעיהו כז) "ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה" (...).

אמר רב יהודה אמר רב: כל מה שברא הקב"ה בעולמו - זכר ונקבה בראם, אף לויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון - זכר ונקבה בראם, ואלמלי נזקקין זה לזה - מחריבין כל העולם כולו, מה עשה הקב"ה? סירס את הזכר, והרג הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר: (ישעיהו כ"ז) "והרג את התנין אשר בים". ואף בהמות בהררי אלף - זכר ונקבה בראם, ואלמלי נזקקין זה לזה - מחריבין כל העולם כולו, מה עשה הקב"ה? סירס הזכר, וצינן הנקבה ושמרה לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר: (איוב מ') "הנה נא כחו במתניו" - זה זכר, "ואונו בשרירי בטנו" - זו נקבה. התם נמי ליסרסיה לזכר וליציננה לנקבה! דגים פריצי. וליעביד איפכא! איבעית אימא: נקבה מליחא מעלי; איבעית אימא, כיון דכתיב: (תהלים ק"ד) "לויתן זה יצרת לשחק בו", בהדי נקבה לאו אורח ארעא. הכא נמי לימלחה לנקבה! כוורא מליחא מעלי, בשרא מליחא לא מעלי.

■ רשב"ם מסכת בבא בתרא דף עד עמוד ב

נחש בריח - הוא לויתן זכר וזקוף הוא כבריח.

עקלתון - לויתן נקבה שמקיף את כל העולם.

זכר ונקבה בראם - כדכתיב (ישעיהו כז) נחש בריח ונחש עקלתון.

מחריבין את כל העולם - שיהו להן ולדות הרבה גדולים שמחריבין את העולם.

סירס את הזכר - שלא יזקק לשאר דגים א"נ דלא ליהוי ליה צער תאוה.

שנאמר והרג את התנין - סיפא דהאי קרא יפקוד ה' בחרבו הקשה (וגו') [הוא] ומדלא כתיב ויהרוג וכתוב יפקוד קדריש הכי והכי משמע ליה קרא יפקוד ה' בחרבו הקשה על לויתן נחש בריח לעתיד לבא כאשר עשה אל לויתן נחש עקלתון שהרי הרג את התנין אשר בים מששת ימי בראשית.

בהמות בהררי אלף - פסוק הוא בתהלים במזמור לאסף כי לי כל חיתו יער בהמות בהררי אלף ע"ש שרועה אלף הרים בכל יום.

כחו במתניו - שלא הטיל זרע מימיו.

ואונו בשרירי בטנו - שלא ילדה ולעיל מיניה כתיב באיוב הנה נא בהמות אשר עשיתי עמך וגו'.

התם נמי - גבי לויתן לצננה ללויתן נקבה ואמאי הרגה.

דגים פריצי - ולא מהניא בהו צינון.

ה"ג ואבע"א כיון דכתיב לויתן זה יצרת לשחק בו - ואמרינן במסכת ע"ז (דף ג:) שעה רביעית יושב ומשחק עם לויתן.

הכא נמי לימלחה לבהמה נקבה - ומה בצע להחיותה ולצננה.

■ תיודושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף עד עמוד ב

ואף לויתן זכר ונקבה בראם. פ' אין אומה נופלת אלא ביד מלכות הקמה עליה ונבלעת בה כזכרות בנקבות, וכן היו ד' מלכיות המושלים בישראל שלא ימשלו שתי מלכיות בישראל, לויתן זה אדום ובהמות בהררי אלף מלכות ישמעאל ודוק. וי"א לויתן זה כינוי לחכמה שהיא לוית חן והנקיבה החומר והתאוות, ואלמלא נזקקין זה לזה לגמרי שלא היה אדם נגרר אחר כח הגוף ונגרר אחר השכל לגמרי חרב העולם, וכ"ש אם נגרר אחר הגוף ודוק, והענין יפה הוא אבל אינו ענין לכאן ולא על מה שאמר הכתוב על לויתן נחש בריח דאירינן בהו השתא ולא על התנינים הגדולים שנבראו מששת ימי בראשית.

Isaïe, chapitre 27, verset 1

En ce jour, l'Eternel châtiara de sa forte, grande et puissante épée le Léviathan, serpent droit et tortueux comme une barre et le Léviathan, serpent aux replis tortueux ; il fera périr aussi le monstre qui habite la mer.

Talmud Bavli, Traité Baba Batra, page 74B

« Dieu créa les grands poissons » (Genèse, 1 ; 21). Ici (à Babylone) nous traduisons « les gazelles de mer ». Selon rabbi Yoh'anani (à Jérusalem), il s'agit du Léviathan droit comme une barre et du Léviathan tortueux : En ce jour l'Eternel châtiara de sa forte, grande et puissante épée le Léviathan droit comme une barre et le Léviathan tortueux. (...)

Rabbi Yéhouda a dit au nom de Rav : tous les êtres vivants de son monde, il les créa mâles et femelles. Le Léviathan droit et le Léviathan tortueux aussi, il les créa l'un mâle et l'autre femelle. Mais si ces monstres s'accouplaient, ils détruiraient l'univers. Qu'a fait le béni soit-il (pour éviter qu'ils ne s'accouplent) ? Il a castré le mâle et tué la femelle, qu'il a conservé dans le sel à l'intention des justes qui jouiront du monde à venir : il a tué le monstre qui est dans la mer (Isaïe, 27 ; 1) de même le béhémoth sur les milliers de montagnes (psaumes 50 ; 10), il les a créés mâles et femelles ; s'ils s'accouplaient ils détruiraient le monde. Le saint béni soit-il, a donc châtré le mâle et rendu frigide la femelle, dont il réglera les justes dans le monde à venir : le voici ! Sa

force est dans ses reins, et sa vigueur dans les muscles de son ventre (job, 40 ; 11). Voici ! Sa force est dans ses reins : allusion au male ; et sa vigueur dans les muscles de son ventre : allusion a la femelle. Pourquoi n'a-t-il pas rendu frigide la femelle (du Léviathan), ou alors tué et conservé dans le sel la femelle du b h mot ? Parce que si le poisson salé a bon gout, il n'en est pas de même pour la viande salé.